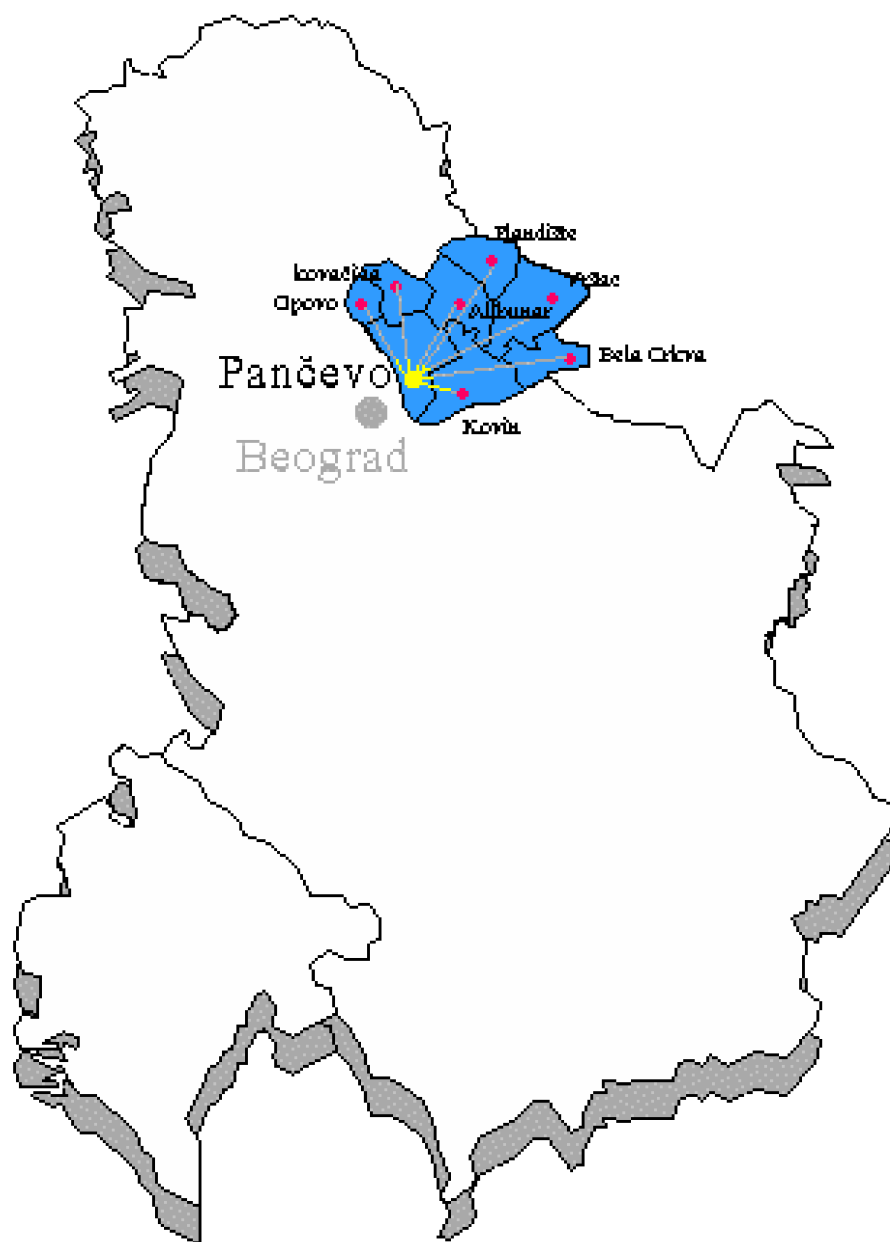

ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVLJE PANČEVO

LOKALNA STRATEGIJA JAVNOG ZDRAVLJA JUŽNOBANATSKOG OKRUGA

UVOD

Lokalna strategija javnog zdravlja predstavlja brigu lokalne zajednice za zdravlje stanovništva na tom području. Treba da se oslanja na nacionalnu strategiju javnog zdravlja koju je usvojila Vlada republike Srbije, uz sagledavanje specifičnosti sredine za koju se donosi i definisanje operativnih ciljeva i aktivnosti za sprovođenje iste.

Polazeći od stava da je zdravlje naroda od opšteg društvenog interesa u skladu sa principima Svetske zdravstvene organizacije „Zdravlje za sve u 21.veku“, kao i Evropske Unije u ovoj oblasti a nastavljajući Nacionalnu strategiju javnog zdravlja potrebno je doneti Lokalnu strategiju javnog zdravlja.

Strateški pravci javnog zdravlja usmeravaju se na stalno praćenje i unapređenje kvaliteta života i merenje ishoda svih aktivnosti u vezi sa promocijom zdravlja u smislu promovisanja zdravih stilova života, očuvanju i unapređenju zdravlja stanovništva, kao i povezivanje svih društvenih struktura u brigu za zdravlje stanovništva.

Lokalna strategija javnog zdravlja polazi od nacionalne strategije, ugrađuje specifičnosti sredine na koju se odnosi, definiše misije i vizije, uz određivanje strateških i operativnih ciljeva, multisektorsku saradnju, timski i interdisciplinarni rad uz definisanje instrumenata rada.

Polazne osnove su svakako međunarodni okviri u brizi za zdravlje populacije, zatim Nacionalna strategija javnog zdravlja, Lokalna strategija razvoja opštine Pančevo, projekat „Pančevo zdrav grad“, Lokalna strategija za mlade, Lokalna strategija za brigu o deci.

Svrha postojanja lokalne strategije jeste prepoznavanje zdravstvenih problema, njihovih uzroka i posledica, sagledavanje prioriteta i mobilizacija zajednice u njihovom rešavanju.

I ANALIZA SITUACIJE

1. Vitalno- demografske karakteristike Južnobanatskog okruga

1.1. Karakteristike okruga

Južnobanatski okrug je drugi po veličini okrug u Vojvodini, prostire se u jugoistočnom delu Vojvodine i zauzima površinu od 4248 km² u 8 opština i to Alibunar, Bela Crkva, Vršac, Kovačica, Kovin, Opovo, Pančevo i Plandište u okviru kojih se nalazi 94 naseljena mesta. Prosečna gustina naseljenosti je 74 stanovnika po 1 km². Sedište okruga se nalazi u Pančevu, drugom po veličini gradu u Vojvodini, gradu koji ima razvijenu hemijsku industriju, koja u mnogome doprinosi stanju životne sredine u okrugu.

Pančevo je grad sa razvijenom naftnom i hemijskom industrijom, endemskim opterećenjem alergijskih bolesti, loše rešenim sistemom grejanja i dobro razvijenom medicinskom službom.

1.2. Stanovništvo

Prema poslednjem popisu stanovništva iz 2002. godine (tabela 1), na području Južnobanatskog okruga živi 313 937 stanovnika, od čega 160.808 ili 51,3% žena i 153129 ili 48,7% muškaraca. U odnosu na popis iz 1991. godine, kada je na posmatranoj teritoriji živelo 328.462 stanovnika, broj stanovnika je smanjen za oko 4,5%

Tabela 1. Demografske karakteristike Južnobanatskog okruga

Opština	Broj stanovnika (popis 2002)	Broj naselja	Površina u km ²	Broj stanovnika na km ²	Poljoprivredna površina u %
Alibunar	22954	10	602	38	94,38
Bela Crkva	20367	14	353	58	87,9
Vršac	54369	24	800	68	93,08
Kovačica	27890	8	419	67	98,04
Kovin	36802	10	730	50	96,31
Opovo	11016	4	203	54	96,82
Pančevo	127162	10	755	168	97,23
Plandište	13377	14	383	35	97,26
Okrug	313937	94	4245	74	95,3

Jednu od najznačajnijih karakteristika za sagledavanje demografskih promena predstavlja starenje stanovništva (tabela 2). Prema učešću starih u ukupnom stanovništvu, pri čemu se kao socijalna granica starosti uzima 65 godina, stanovništvo Južnobanatskog okruga pripada kategoriji vrlo starih populacija. Stariji od 65 godina čine 15,76% u ukupnom broju stanovnika. Prosečna starost stanovništva Okruga iznosi 39,9 godina a index starenja 48.65.

Tabela 2. Struktura stanovništva prema starosti i polu u Južnobanatskom okrugu

Opština	Broj stanovnika			Prosečna starost	Index starenja	Stariji od 65 godina	
	Ukupno	Muškarci	Žene			Broj	%
Alibunar	22954	11209	11745	41,5	90.61	4441	19,35
Bela Crkva	20367	9932	10435	39,6	42.66	3192	15,67
Vršac	54369	26139	28230	40,3	79.03	8862	16,30
Kovačica	27890	13846	14044	40,2	46.29	4753	17,04
Kovin	36802	18145	18657	39,3	42.12	6001	16,31
Opovo	11016	5460	5556	40,1	45.16	1848	16,78
Pančevo	127162	61769	65393	39,3	39.21	17675	13,90
Plandište	13377	6629	6748	42,3	61.30	2713	20,28
Okrug	313937	153129	160808	39,9	48.65	49485	15,76

1.3. Vitalni događaji

Prirodno kretanje stanovništva uslovljeno je:

- smanjenje stope nataliteta i fertiliteta
- povećanje stope smrtnosti
- smanjenje prirodnog priraštaja

Južnobanatski okrug spada u područja sa niskom stopom nataliteta (ispod 12/1000 stanovnika prema merilima SZO). Prema podacima za 2004 godinu (tabela 3), stopa na Okrugu iznosi 10,2 a vrednost stope po opštinama kreće se od 7,6 u Plandištu, do 11,3 u Beloj Crkvi i Vršcu.

Umiranje stanovništva pokazuje uzlazni trend, kako u apsolutnom broju umrlih, tako i u vrednosti opšte stope mortaliteta. Stopa smrtnosti na Okrugu iznosi 14,7, pri čemu je vrednost stope najveća u Plandištu (18,6) a najmanja u Pančevu (12,3).

Tabela 3. Vitalni događaji na području Južnobanatskog okruga u 2004. godini

Opština	Procena broja stanovnika 2004.god	Stopa na 1000 stanovnika			Stopa smrtnosti odojčadi na 1000	Stopa fertiliteta
		Natalitet	Mortalitet	Prirodni priraštaj		
Alibunar	22465	9,5	17,4	-7,9	9,1	44,1
Bela Crkva	19949	11,3	16,5	-5,1	4,3	48,1
Vršac	54055	11,3	15,5	-4,2	3,2	46,2
Kovačica	27590	9,3	17,3	-7,9	3,8	41,8
Kovin	37629	10,7	14,1	-3,3	7,5	46,2
Opovo	11064	10,9	14,8	-3,9	8,2	47,9
Pančevo	126960	9,9	12,9	-3,0	14,3	38,9
Plandište	12909	7,6	18,6	-11,0	19,6	35,6
Okrug	312621	10,2	14,7	-4,5	10,9	42,4

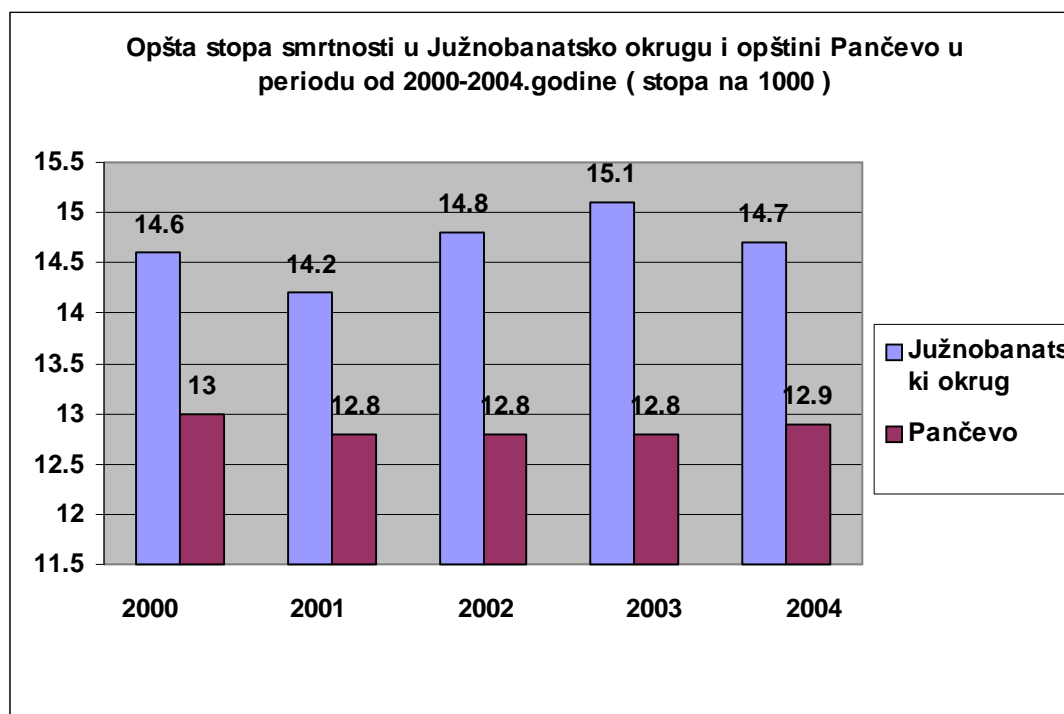
2. Osnovne karakteristike zdravstvenog stanja stanovništva Južnobanatskog okruga

2.1. Struktura uzroka smrti

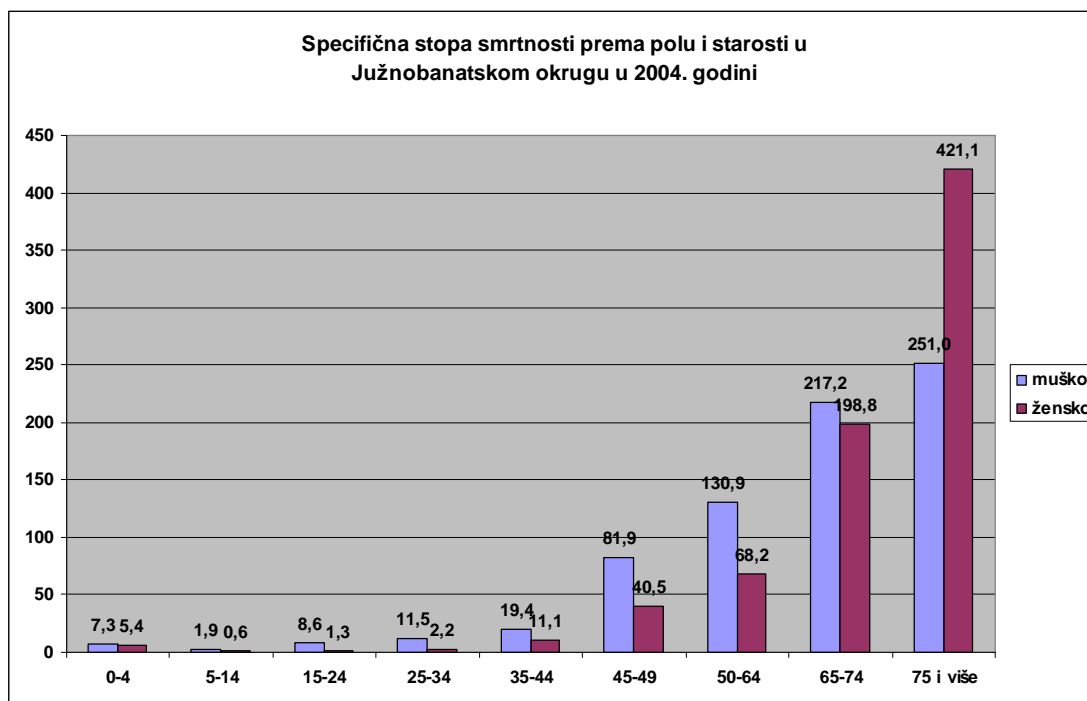
Opšta stopa smrtnosti u Južnobanatskom okrugu beleži blagi porast i veća je od prosečne stope smrtnosti na teritoriji Republike Srbije (tabela 4).

Tabela 4. Uporedni pregled opšte stope smrtnosti po oblastima u periodu od 2002-2004. godine

Oblast	2002	2003	2004
Republika Srbija	10,4	10,5	10,5
AP Vojvodina	14,5	15,1	15,1
Južnobanatski okrug	14,6	15,2	14,8

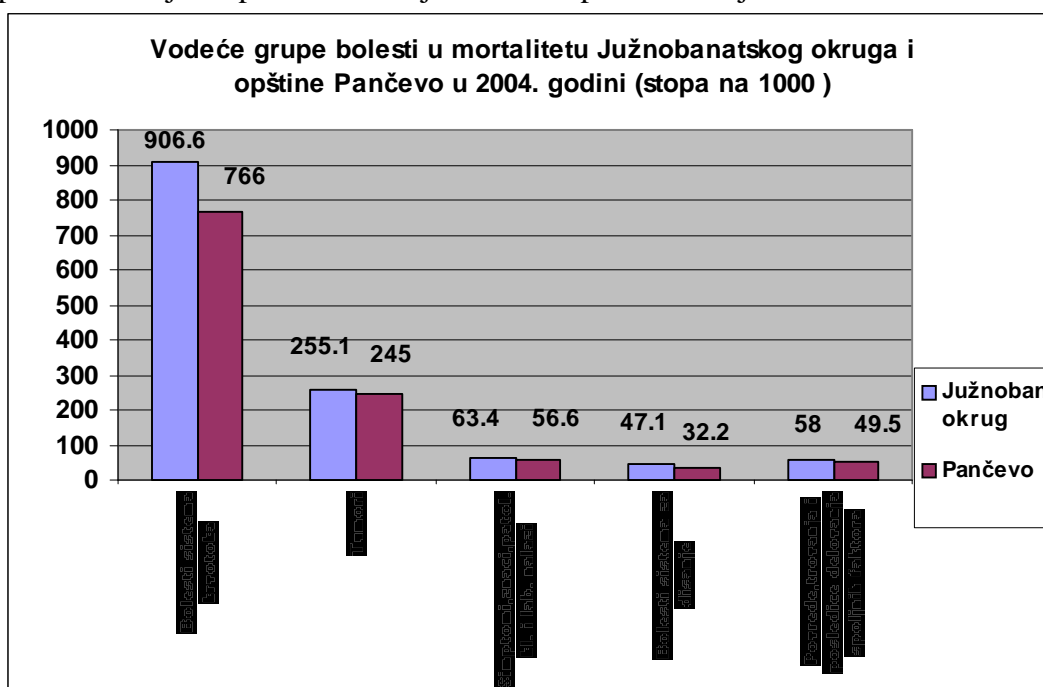

Specifična stopa mortaliteta ukazuje na minimalno umiranje populacije dobne grupe 5-14. godina, a potom dolazi do postepenog povećanja broja umrlih do 54. godine života, kada je prisutno izrazito povećanje broja umrlih i maksimum kod starosne dobi 75 i više godina (muškarci 251/1000 i žene 421,01/1000). Takođe je evidentno brojnije umiranje muške populacije u mladim starosnim dobima.

Osnovni zdravstveni problemi su hronične masovne nezarazne bolesti. Vodeće bolesti uzroci smrti su kardiovaskularne i maligne bolesti. Od ukupnog broja umrlih u 65% slučajeva uzrok smrti su kardiovaskularne bolesti, a u 22-25% uzroci smrti su maligne bolesti.

Stopa smrtnosti od vodećih grupa bolesti, kardiovaskularnih i malignih beleži blagi porast i veća je od proseka za Vojvodinu i Republiku Srbiju.

2.2. Oboljevanje stanovnika Južnobanatskog okruga

Ukupan morbiditet stanovnika Južnobanatskog okruga ima trend stagnacije ali se primećuje trend porasta pojedinih oboljenja i stanja.

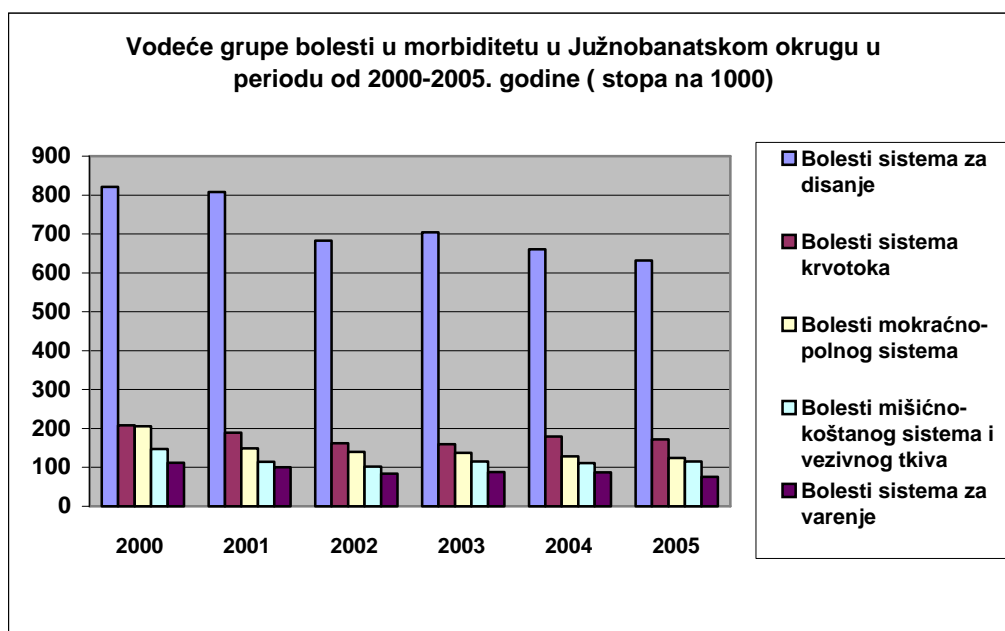
Stopa oboljevanja stanovništva u Južnobanatskom okrugu je veća od prosečne stope oboljevanja u Republici Srbiji (tabela5).

Tabela 5. Opšta stopa oboljevanja stanovništva u periodu od 2002 do 2004.godine.

Oblast	2002	2003	2004
Republika Srbija	798	1176	1089
AP Vojvodina	934	1554	1223
Južnobanatski okrug	1657	1794	1725
Opština Pančevo	1970	1968	1814

Najveća stopa oboljevanja beleži se kod respiratornih bolesti (631/1000 stanovnika, slede bolesti sistema krvotoka 172/1000 stanovnika, bolesti mokraćnog sistema 124/1000 stanovnika, bolesti organa za varenje su na petom mestu sa stopom 76/1000 stanovnika.

Iako ne spadaju u vodeće bolesti, tumori imaju veliki sociomedicinski značaj s obzirom da su vodeće bolesti u umiranju stanovništva u Južnobanatskom okrugu. U proteklom periodu beleži se blagi porast stope oboljevanja od zloćudnih tumora i ona u 2005.godini iznosi 7/1000 stanovnika Južnobanatskog okruga.

Morbiditet dece predškolskog uzrasta:

Stopa oboljevanja kod dece predškolskog uzrasta jeste visoka i beleži blagi porast, prosečno svako predškolsko dete ima godišnje 4 do 5 bolesti(tabela6).

Tabela 6. Uporedni pregled učestalosti ukupnog morbiditeta predškolske dece u periodu 2002-2004. godina (stopa na 1000 dece uzrasta 0-6 godina).

Oblast	2002	2003	2004
Republika Srbija	5038	5011	5010
AP Vojvodina	4585	4482	4189
Južnobanatski okrug	3244	4734	4590
Opština Pančevo	4068	5788	5174

Najveća stopa oboljevanja beleži se kod sledećih grupa bolesti:

- Respiratorne bolesti
- Bolesti uva i mastoidnog nastavka
- Zarazne i parazitarne bolesti
- Bolesti kože i potkožnog tkiva
- Bolesti sistema za varenje

Vodeće bolesti u ukupnom morbiditetu su respiratorne bolesti.

Tabela 7. Uporedni pregled učestalosti oboljevanja od respiratornih bolesti dece predškolskog uzrasta za period 2002-2004.godina (stopa na 1000 dece uzrasta 0-6 godina).

Oblast	2002	2003	2004
Republika Srbija	3395	3323	3250
AP Vojvodina	2691	2607	2318
Južnobanatski okrug	2264	3163	3004
Opština Pančevo	3019	4154	3474

Prosečno svako predškolsko dete Južnobanatskog okruga ima godišnje oko tri respiratorne bolesti dok se na teritoriji opštine Pančevo prosečna stopa kreće od 3 do 4 respiratorne bolesti po detetu(tabela7).

Morbiditet dece školskog uzrasta

Prema podacima rutinske zdravstvene statistike stopa oboljevanja dece školskog uzrasta u južnobanatskom okrugu u periodu 2002-2004 godina je visoka i kreće se u rasponu od 1918/1000 dece u 2002.godini do 2148 u 2004.godini. To znači da prosečno svako školsko dete Južnobanatskog okruga u toku jedne godine ima oko dve bolesti. Stopa oboljevanja beleži blagi pad ali je daleko veća od drugih sredina.

Tabela 8. Uporedni pregled učestalosti ukupnog morbiditeta dece školskog uzrasta u periodu 2002-2004. godina (stopa na 1000 dece uzrasta 7-18 godina).

Oblast	2002	2003	2004
Republika Srbija	2106	2169	2071
AP Vojvodina	2007	2170	2007
Južnobanatski okrug	1918	2244	2148
Opština Pančevo	2205	2483	2304

Najveća stopa oboljevanja beleži se kod sledećih grupa bolesti:

Respiratorne bolesti

Simptomi znaci i nedovoljno definisana stanja

Bolesti sistema za varenje

Bolesti uva i mastoidnog nastavka

Povrede trovanja i posledice delovanja spoljnih faktora.

Tabela 9. Uporedni pregled učestalosti oboljevanja od respiratornih bolesti dece školskog uzrasta u periodu 2002-2004. godina (stopa na 1000 dece uzrasta 7-18 godina).

Oblast	2002	2003	2004
Republika Srbija	1267	1330	1319
AP Vojvodina	951	1071	895
Južnobanatski okrug	1228	1484	1313
Opština Pančevo	1507	1897	1544

II ODREĐIVANJE PRIORITETA

U skladu sa analizom situacije možemo reći da aktuelnu sliku oboljevanja i umiranja stanovništva Južnobanatskog okruga čine hronične nezarazne bolesti, pre svega bolesti sistema krvotoka koje zauzimaju prvo mesto u strukturi uzroka smrti i drugo mesto u strukturi oboljevanja, zatim tumori koji se nalaze na drugom mestu vodećih uzroka smrti i bolesti sistema za disanje kao vodeće u strukturi oboljevanja našeg stanovništva.

Stoga, na osnovu kretanja specifičnih stopa smrtnosti i procentualnog učešća u strukturi oboljevanja, kao zdravstvene prioritete na području našeg okruga možemo izdvojiti:

1. Bolesti sistema krvotoka
2. Tumori
3. Bolesti sistema za disanje

A BOLESTI SISTEMA KRVOTOKA

OPIS PROBLEMA

Tokom 2004 godine, od bolesti sistema krvotoka umrlo je 2846 osoba (61,21% u strukturi uzroka smrti), od čega 1265 ili 44,4% muškaraca i 1581 ili 55,6% žena. Specifična stopa smrtnosti od bolesti sistema krvotoka iznosi 906.6/100.000 stanovnika, na teritoriji Južnobanatskog okruga.

DETERMINANTE

Brojni su doprinosni faktori u nastanku i rasprostranjenosti ovih oboljenja a najznačajniji među njima su faktori i stanja vezani za ponašanje i stil života, neblagovremena detekcija faktora rizika i saniranje narušenog zdravlja.

1. Faktori i stanja vezani za ponašanje i stil života

U osnovi ovih oboljenja leži velik broj zajedničkih faktora rizika. nepravilna ishrana. Najčešći rizikofaktori su:

- nedovoljna fizička aktivnost
- pušenje
- hipertenzija
- gojaznost

2. Neblagovremena detekcija faktora rizika

- prepoznavanje problema i blagovremeno reagovanje
- sprovođenje mera primarne prevencije
- oblici i sadržaji zdravstveno-promotivnog rada na nivou PZZ

3. Saniranje narušenog zdravlja

- funkcionisanje zdravstva u otežanoj finansijskoj situaciji
- stanje dijagnostičke opreme, raspoloživost esencijalnih lekova, zakazivanje i čekanje na pojedine dijagnostičke procedure
- kontinuirana edukacija zdravstvenih radnika

CILJEVI

- Praćenje, analiza i distribucija informacija o zdravstvenom stanju stanovništva
- Promocija zdravih stilova života (edukacija stanovništva kroz zdravstveno-promotivne kampanje i medije; javno-zdravstveni programi i aktivnosti usmereni na određene populacione grupe-npr. mladi ili grupu bolesti-npr. bolesti sistema krvotoka)
- Orjentacija zdravstvene službe na promociju zdravlja i prevenciju bolesti (unapređenje savetovališnog rada u PZZ; sprovođenje preventivnih usluga u zajednici-preventivni centri)
- Razvijanje i stimulisanje partnerstva u rešavanju lokalnih javno-zdravstvenih problema (formiranje koalicija za zdravlje i jačanje uloge lokalne zajednice u prevenciji i kontroli faktora rizika)
- Promocija zdravlja među vulnerabilnim grupacijama stanovništva i grupacijama pod rizikom za nastanak HNO (javno-zdravstveni programi i aktivnosti)
- Razvijanje zdravstvene službe u smislu rane dijagnostike i blagovremenog lečelja.

B.TUMORI

OPIS PROBLEMA

Drugo mesto u strukturi uzroka smrti zauzimaju tumori, sa 801 umrlih osoba ili 17,2% u ukupnom broju umrlih.

Specifična stopa smrtnosti od tumora iznosi 255,1 /100.000 stanovnika. U strukturi umrlih od tumora dominiraju:

- zloćudni tumori organa za disanje (25,2%)
- zloćudni tumori organa za varenje (17,4%)
- tumori dojke (8,7%) u Južnobanatskom okrugu.

DETERMINANTE

- Genetski faktori
- Trendovi u demografskom razvoju (starenje stanovništva, produženo očekivano trajanje života)
- Panašanje i stil života (pušenje, nepravilna ishrana, stres i dr.)
- Zagadjenje životne sredine

CILJEVI

- Informisanje stanovništva, povećanje nivoa svesti i znanja o faktorima rizika i simptomima bolesti (javno-zdravstveni programi i aktivnosti, kampanje)
- Motivacija i edukacija kadrova u PZZ
- Rana detekcija faktora rizika i blagovremeno otkrivanje bolesti
- Sprovođenje skrining programa
- Podrška okoline i formiranje koalicija za zdravlje u lokalnoj zajednici
- Podrška okoline u zaštiti i unapređenju zdrave životne sredine

C. BOLESTI SISTEMA ZA DISANJE

U strukturi mortaliteta, bolesti sistema za disanje zauzimaju četvrto mesto ali zbog veoma visokog morbiditeta uzeti su u razmatranje kao bolesti od većeg sociomedicinskog značaja.

U 2004.godini bilo je 148 umrlih osoba (3,2%) i specifičnom stopom smrtnosti od 47,1/100.000 stanovnika. Od ukupnog broja, umrlih muškaraca je bilo 90 ili 60,8% a žena 58 ili 39,2%. Kao najčešći uzroci smrti u ovoj grupi bolesti registrovani su: bronhitis, emfizem i astma (72,9%) ,druge bolesti sistema za disanje (6,9%) na teritoriji Južnobanatskog okruga.

Na teritoriji opštine Pančevo smrtnost od bolesti sistema za disanje je takodje na trećem mestu izuzimajući povrede i nedovoljno definisana stanja.

U 2004.godini od bolesti respiratornog sistema izuzimajući tumore umrla je 41 osoba (2,5% u strukturi smrtnosti), od toga 25 ili 61% muškaraca i 16 ili 39% žena.

DETERMINANTE

- Genetski faktori (atopske konstitucije)
- Panašanje i stil života (pušenje, nepravilna ishrana, stres i dr.)
- Klimatski faktori
- Zagadjenje životne sredine (industrijska zona, nerešeno pitanje grejanja toplifikacija, gasifikacija, komunalni problemi)

CILJEVI

- Informisanje stanovništva, povećanje nivoa svesti i znanja o faktorima rizika i simptomima bolesti (javno-zdravstveni programi i aktivnosti, kampanje)
- Motivacija i edukacija kadrova u PZZ
- Rana detekcija faktora rizika i blagovremeno otkrivanje bolesti
- Sprovođenje skrining programa
- Podrška okoline i formiranje koalicija za zdravlje u lokalnoj zajednici
- Podrška okoline u zaštiti i unapređenju zdrave životne sredine

III VIZIJA I MISIJA

Vizija:

Lokalna strategija javnog zdravlja Južnobanatskog okruga predstavlja dugoročno rešavanje prioriternih zdravstvenih potreba građana i javnozdravstvenih problema zajednice.

„Zdravi stilovi života, zdrava životna sredina- ZDRAV ŽIVOT“

Misija:

Iniciramo, koordiniramo, sprovodimo i evaluiramo aktivnosti usmerene na očuvanju i unapređenju zdravlja građana Južnobanatskog okruga koje se sprovode u oblasti zdravstva, socijalne politike, lokalne vlasti i drugih subjekata koji mogu dati doprinos poboljšanju zdravstvenog stanja stanovništva.

IV NOSIOCI

Glavni nosioc aktivnosti lokalna zajednica.

U sprovođenju napred navedenih aktivnosti neophodno je partnerstvo zdravstvenih ustanova na području lokalne zajednice (ZZZZ i DZ) sa obrazovnim i socijalnim sektorom, nevladinim organizacijama i lokalnom zajednicom, uz saradnju i pomoć Instituta, Škole javnog zdravlja, Ministarstva zdravlja i drugih resornih ministarstava.

Mogućnosti na lokalnom nivou:

- Usvajanje lokalne strategije kao zvaničnog dokumenta na nivou zajednice
- Formiranje timova na nivou lokalne zajednice
- Razvoj lokalnih strategija javnog zdravlja, formulisanje i sprovođenje javno-zdravstvenih programa u zajednici
- Veće angažovanje lokalne zajednice u promociji zdravlja, posebno među vulnerabilnim grupacijama stanovništva i grupama pod rizikom za nastanak hroničnih nezaraznih oboljenja
- Praćenje, analiza i distribucija informacija o zdravstvenom stanju stanovništva lokalne zajednice
- Socijalni marketing program i aktivnosti namenjeni unapređenju zdravlja, posebno socijalno ugroženih grupa
- Razvijanje i stimulisanje partnerstva između zdravstvenih, obrazovnih i socijalnih institucija

V FINANSIJSKA SREDSTVA

Za sprovođenje javno-zdravstvenih programa i aktivnosti sredstva bi se trebala obezbediti iz republičkog budžeta (ministarstvo zdravlja i ostala resorna ministarstva), lokalnog budžeta i donacija.

VI AKCIONI PLAN ZA ZDRAVLJE

1. Praćenje, analiza i distribucija informacija o zdravstvenom stanju stanovništva					
Operativni ciljevi	Aktivnosti	Pokazatelji	Nosioci	Financijska sredstva	Dinamika
praćenje zdravstvenog stanja stanovništva	Prikupljanje, obrada i analiza podataka rutinske zdravstvene statistike; izveštavanje	Izveštaji	ZZZZ sa zdravstvenim ustanovama	Republički budžet; donatorska sredstva	2006 (na godišnjoj razini)
prepoznavanje zdravstvenih problema na zajednici	Odabir i postavljanje prioriteta	Izveštaji	ZZZZ sa Školom javnog zdravlja	Republički budžet	2007
2. Promocija zdravih stilova života					
formiranje stanovništva i programi akcije čiji bi se sadržaji odnosili na promicanje zdravih stilova života i redukciju rizika	Sprovođenje zdravstveno-promotivnih kampanja	Broj kampanja	ZZZZ sa DZ, sredstvima informisanja, nevladinim sektorom i lokal. zajednicom	Republički budžet – Ministarstvo zdravlja i druga nadl. ministarstva; sredstva iz lokalnog budžeta i donacije	2006-2015
	Javno-zdravstveni programi usmereni na određene popul. grupe (npr. mladi) ili grupu bolesti (npr. bolesti sistema krvotoka)	Programi	ZZZZ sa Školom javnog zdravlja, DZ i nevladinim sektorom	Republički budžet – Ministarstvo zdravlja i druga nadl. ministarstva; sredstva iz lokalnog budžeta i donacije	2007-2012
Orijentacija zdravstvene službe na prevenciju zdravlja i prevenciju bolesti	Unapređenje savetodavne službe u PZZ	Broj prev. usluga Zadovoljstvo korisnika	DZ sa Institutima i ZZZZ	Republički i lokalni budžet; RZZO; donacije	2006-2015
	Osnovani preventivni centri u DZ	Broj centara	DZ sa Ministarstvom zdravlja, Institutima i ZZZZ	Republički i lokalni budžet; RZZO; donacije	2006
	Sprovođenje preventivnih usluga u lokalnoj zajednici i evaluacija	Izveštaji	DZ sa Institutima i ZZZZ i nevladinim sektorom	Republički i lokalni budžet; RZZO; donacije	2006-2015
	Sprovođenje programa za rano otkrivanje bolesti	Programi	Lokalna zajednica, DZ i ZZZZ	Republički, Pokrajinski i lokalni budžet	2007-2010
3. Razvijanje i stimulisanje partnerstva u rešavanju lokalnih javno-zdravstvenih problema					
Razvoj i jačanje partnerstva između zdravstvenih, obrazovnih i socijalnih ustanova	Formiranje koalicija za zdravlje u lokalnoj zajednici	Broj osnovanih koalicija	ZZZZ sa lokalnom zajednicom	Republički i lokalni budžet i donacije	2008-2015
	Jačanje svih vidova partnerstva za zdravlje u prevenciji faktora rizika	Izveštaji o zajedničkim aktivnostima	ZZZZ sa DZ (preventivni centri) nevl. sektorom i lokal. zajednicom	Lokalni budžet; donacije	2006-2015
4. Zaštita i unapređenje životne sredine					
Unapređenje životne sredine	Kontrola kvaliteta voda, hrane, vazduha (između ostalog, praćenje i merenje koncentracije aerozagadjenja i polena u vazduhu i informisanje stanovništva), predmeta opšte upotrebe i dispozicija otpada	Izveštaji	ZZZZ sa zdravstvenim ustanovama	Republički, pokrajinski i lokalni budžet	2007-2015
Smanjenje faktora zagadjenja životne sredine	rešavanje komunalne infrastrukture,	Izveštaji	komunalne službe	Republički, pokrajinski i lokalni	2007-20015

	<i>toplifikacija, gasifikacija, odlaganje smeća, kišna kanalizacija, redovno pranje ulica, povećanje zelenih površina, znavljanje industrijske tehnologije</i>			<i>budjet</i>	
--	--	--	--	---------------	--

KOORDINATOR PROJEKTA
Dr Ljiljana Lazić
spec.socijalne medicine